

בס"ד. תשרי ע"ח - מהדו"ת. כולל ישיבת יששכר באהלך - בני ברק
לע"נ הרבנית מרת אטקה ב"ר יעקב מרדכי נבנצאל ע"ה נלב"ע א' דר"ה ה'תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.

מדריך לרוכש\בודק ד' מינים המתחיל

אמנם הלכות ארבעת המינים נראים כמים שאין להם סוף, משתרעים המה על פני ארבעה סימנים {או יותר, תלוי עד היכן הוא החישוב ...} ובמשנה ברורה כעשרה דפים, ואם ניקח בחשבון את ספרי מחברי זמנינו הרי שיכלה הזמן והם לא יכלו...
אך למעשה ניתן לתמצת את הדברים הבסיסיים ועיקרי של עניין על דף אחד או קצת יותר, לדעת מה צריך לחפש ולבדוק ב"שוק", ועכ"פ מה צריך לשאול [ומה לא לשאול]

האתרוג

- א. שיעורו כביצה (י"א כביצה בת זמנינו ובבה"ל הכריע להחמיר בדאורייתא כביצת חז"ל שהיא כפול מביצה דידן).** שיעור ביצה **בת זמנינו** להחזו"א משוער בכ 45-50 גרם ויש מוסיפים עד כ- 55 גרם
- ב. בחלקו העליון של האתרוג** {ממקום תחילת השיפוע לכיוון הפיעם, ולכתחילה מחמירים כבר ממקום הגובה שהוא מעט קודם} פוסל שינוי מראה {דהיינו, נקודה שחורה} בכל שהוא, ולכן צריך לבדוק בכל חלקו העליון שאין שום נקודה שחורה. אמנם נקודה שחורה שאינה נראית ממרחק הסתכלות רגיל אינה פוסלת [מדינא].
- ובחלקו התחתון פוסלות שלושה נקודות הפזורות ע"פ רוב היקף [רוחב] האתרוג, [ויש מקילים כל שאינו רוב היקפו ממע] אך במושב האתרוג {סביב העוקץ} אין פוסל שינוי מראה וכידוע, ישנם נקודות הניתנות להסרה ע"י בעלי נסיון.
- נקודות חומות כשרות, בגווי החום **הכהה** [הנראה כשחור] יש פוסלין, וישאל לחכם
- ג. בלעטי"ל** {כתם חום בהיר הנוצר ע"י מגע העלה במהלך הגידול} אינו פוסל מדינא אך גם בזה יש מקום להדר והכל לפי העניין {המיקום, הגודל וכו'}
- ישנו נושא של בלעטי"ל בולט שהמשנ"ב כ' שראוי להחמיר בו ולמעשה יש בזה הוראות שונות בין המורים, אך ודאי שלא הנרגש מעט במישוש נחשב בולט

ד. חסר פסול [ביו"ט ראשון, ובירושלים שבין החומות יש שיטות שפוסל כל שבעה] ולכן אתרוג שנפל פיעמו אחר ירידתו מהעץ פסול [והגריש"א החמיר בזה יותר] ויש סימנים ידועים להבחין באיזה שלב נפל. כו"כ נפל כל עוקצו {החלק של החיבור לעץ} דהיינו שנוצר שקע בפרי פסול. וכמובן שיש לשים לב שאין כל חשש חסר גם בחלק התחתון

ה. ירוק כהה, אף שבד"כ כשר מ"מ היות ופעמים שהוא פסול ולכן משתדלים עכ"פ להצהיבו קודם החג מלבד עניין ה"הדר" שיש בזה.

הלולב

- א.** שיעורו - ארבעה טפחים **עדרה** שהם 39-40 ס"מ לשיעור החזו"א ולהרח"נ 32 ס"מ. מלבד זאת יש לקחת בחשבון שהעדרה צריכה להיות בפועל גבוהה מההדסים והערבות בטפח (10 ס"מ) לכה"פ
- ב.** הדבר הראשון בבדיקת הלולב הוא כמובן בדיקת סגירת העלה האמצעי {תיומת}, ומדינא אין לחוש כ"א בנפתח רובו [ולהשו"ע אף בכולו כשר]. פעמים רחוקות ישנם ב' תיומות ויש להקפיד ששניהם יהיו סגורות
- ג.** "הימנק" {והוא התרחקות שני ראשי העלה העליון זה מזה} פוסל במשהו מדינא, אך כמדו' שמקובל שצריך שיהא ניכר
- ד.** מקובל להקפיד על העדר קור"א {הסיבים החומים הנמצאים בין עלי הלולב} בעלי התיומת והטעם משום שחששו שמא בעצם יש כאן נחלקה או אפי' "הימנק" המוסתר ע"י הקור"א ולכן כאשר ניכר שאין חשש כזה הרי שהוא לכתחילה ולמהדרין. וי"א שלנחלקה לכו"ע אין לחוש, ובפרט במיעוטו.
- ה.** עקום כמגל, לפנים {היפך צד העדרה} ולצדדים, פסול. לאחריו כשר. ויש מהדרין שלא ליקח אף את העקום לאחריו {לפעמים ניתן לישר בזהירות}. שיעור "כמגל" לא נתפרש, וידוע שהחזו"א היקל בזה {ואמר שודאי אי"צ להיות ממש כמו שכל הישר..} והגרי"ז הקפיד בזה מאוד
- ו.** נקטם ראשו, פסול בכל שהוא. ולכן יש מקפידים לבדוק את ראש הלולב בזכוכית מגדלת לראות שלא נחסר {וגם בזה יש סימנים ידועים} וי"א שכל שאינו נראה לעין אין לחוש.

ההדסים

- א.** שיעור ההדס - ג' טפחים של שילוש, שהם [-להרמ"א-] להחזו"א 29-30 ס"מ ולשיעור הרח"נ 24 ס"מ והוא רק עד סוף הענף {מלמעלה}, ומאידך מבוי' בחזו"א שהחישוב הוא רק ממקום גידול העלים [ואין לחשב את הענף שתחת השילוש האחרון]
- ב.** הנושא המרכזי בהדס הוא ה"שילוש", דהיינו שיהא צורת הגידול שלושה עלים בכל שורה {"קן"} ויוצאים בשוה, ומכלל דין זה שלא יחסרו העלים ע"י נשירה, [אמנם יש עדיפות בנחסרו ע"י נשירה ע"פ החסר מעיקרון] וידוע הוראת החזו"א כי אין צריך שיהו ממשי יוצאים בשוה ודי בכך שקו המקיפם יפגש בשלשתם, [והוא הקרוי "חוט המקיף"].
- והנה יש בזה ב' דרגות, דלכתחילה בעינן שילוש בכל השיעור ולעיכובא ברובו, והמקובל שלא להקפיד ברובו שיהא הרוב ברצף, ויש מחמירים.
- ג.** יש אומרים שצריך שיהיו העלים מסתירים את העץ ע"י שיהיו ראשי העלים מגיעים לשרשי העלים שעליהם. ויש **מהדרים** עוד שאף יעמדו העלים בתנוחה ישרה שאכן תסתיר את העץ
- ד.** נקטם ראשו, כ' הרמ"א דטוב להחמיר כשאפשר באחר, והיינו כשנקטם מן הגזע ולא רק מן העלים
- ה.** יבש, אף שנפרך בציפורן, אינו פסול עד שיכלה מראה ירקות שבו, אבל המצוי הוא שאף ביום האחרון רק נכמש וכה"ג כשר

הערבות

- א.** שיעורם - כבהדס, אלא שאפשר לחשב את השיעור כבר מהעץ שתחת העלה התחתון.
- ב.** הנושא המרכזי בערבה הוא כמובן ה"נקטם" דהיינו שיהיה ראשה שלם, ומקובל להדר אחר ערבות שיש בהם "לבלוב" {סיומת של עלים צמודים כפרח שלא נפתח} המבטיח את שלימות ראש הערבה.
- ג.** יבש פסול, וגדריו כיבש דהדס, אך אף שערבה כמושה כשרה מדינא, הכריע המשנ"ב שראוי להדר בזה

ד. נשרו מקצת עליו כשר, והכריע המשנ"ב אף בזה דראוי להדר בזה והיינו שלא יחסר אף עלה אחד בתוך השיעור
ה. יש מהדרים אחר ערבה שהענף קשה ויציב, כדי שהערבה תעמוד אח"כ ב"ראש זקוף" וכמו"כ לדידהו יש עניין אף בזקיפות העלים עצמם [אמנם מבוי בחזו"א דסגי בכך שיאגדו בראשו ובעליו להעמידם, ועיי"ש]

בכל המינים, מלבד הדינים המוגדרים יש עוד עניין כללי, שיראה יפה, שחשוב ליתן את הדעת אף עליו.

צינונים:

אתרוג- א. שיעורו, תרמ"ח כ"ב בהגה ובה"ל שם ד"ה פחות ב. שינוי מראה, שם י"ב וט"ז. תחילת השיפוע ולכתחילה, בה"ל סעי' ט' ד"ה ממקום. שאינה נראית, משנ"ב ס"ק מ"ו, ובחלקו התחתון, משנ"ב ס"ק מ"א וחזו"א חולק. נקודה חומה, חו"ש, כשרות ארבעת המינים ועוד. ג. בלעטי"ל, שם י"ג בהגה. בולט, משנ"ב ס"ק נ'. בין המורים, הגראי"ל מחמיר והגר"י שפירא היקל ד. פיטם, שם ד', כשרות ארבעת המינים עם כ"ז ועיין ביאורים ומוספים דרשו שם. חסר, שם ב'. כל עוקצו, שם ח' והגה ה. ירוק, שם כ"א. הדר, חוט שני ועוד

לולב- א. שיעורו, תרנ"א' ובשיעורין של תורה בסוף הספר. להיות בפועל גבוהה, שם ב' ב. תיומת, תרמ"ה ג' בהגה. ומדינא, משנ"ב ס"ק י"ט. שתי תיומות, במשנ"ב ס"ק ט"ו ג. הימנך, שם ז' והגה ובמשנ"ב ס"ק ל"ב ובה"ל ד"ה נסדק. שיהא ניכר, חזו"א סי' קמ"ה, חו"ש הליכו"ש. ד. קור"א, עיין בכ"ז בס' ארבעת המינים כהלכתן עמ' פ"ה וע"ע חו"ש ושלמי תודה. ה. עקום, שם ח' משנ"ב ס"ק ל"ג ובארחות רבינו ח"ב עמ' רמ"ד. ויש מהדרין, שע"ת שם. {שכל הישר, שלמי תודה} ו. נקטם ראשו, שם ו' בהגה ובה"ל ד"ה פסול. זכוכית מגדלת, אשרי האיש. וי"א, עיי' רעק"א בכתבים בסוף דו"ח וע"ע מעדני שלמה.

הדסים- א. שיעורם תרנ"א' ובשע"ת. עד סוף הענף, משנ"ב סק"א. חזו"א, או"ח קמ"ו. ב. שילוש, תרמ"ו ג' [אמנם, חו"ש]. חוט המקיף, קה"י סוכה סי' כ"ו חו"ב סוכה סי' ה', חוט שני סוכות עמ' רפ"ח. לכתחילה ולעיכובא, סעי' ה' והמקובל, שלמי תודה. ויש מחמירים, חוט שני. ג. מסתירים, שיערי תשובה שם לסעי' ג' וחזו"א חולק והמשנ"ב ג"כ לא הביאו. תנוחה ישרה, רש"ש סוכה ל"ב וראה עוד ערבה אות ה'. ד. נקטם ראשו, שם י' והגה ה. יבש, שם ו'
ערבות- א. שיעורם, כנ"ל בהדס. אך אפשר, ארבעת המינים למהדרין (עמ' רמ"ד) בשם הגרנ"ק. ב. נקטם, תרמ"ז ב' ג. כיבש דהדס, שעה"צ שם ו' כמושה, שם ומשנ"ב ס"ק י"א ד. משנ"ב שם. ה. זקוף, חזו"א סי' קמ"ו עיי"ש

עבר את שבט ביקורתם של מורי הוראה מובהקים שליט"א מבד"ץ ב"ב